

Lata 30. i okres okupacji

Maciej Rynowiecki

Ilustracje z archiwum autora

Znaki drogowe obowiązujące w Polsce w okresie międzywojennym, to początkowo sześć symboli w formie niebieskich trójkątów (zostały one ustalone na Konwencji Paryskiej w 1926 roku). Potem, w czasie następnego dziesięciolecia, znaków stopniowo przybywało, by w roku 1938 osiągnąć liczbę 23. Podział znaków był zupełnie odmienny od stosowanego obecnie.

Wyróżniano wówczas:

1. tablice szosowe
2. tablice ostrzegawcze
3. tablice informacyjne
4. tablice miejskie, nazywane tablicami zakazującymi

Wielce zastanawiające jest to, iż ówczesni ustawodawcy nie przewidzieli w tym nader skromnym zestawieniu tablic, szeroko stosowanego obecnie znaku o symbolu „A-7” (A-7 - „ustęp pierwszeństwa przejazdu”). Jak sobie poradzono?

Rozporządzenie Ministra Robót Publicznych i Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 27 stycznia 1928 roku mówi m.in.: „...w więk-

wie i Łodzi. Potem stopniowo została wprowadzona do innych miast Polski - poprzez wydawanie miejscowych przepisów przez wojewodów. W zarządzeniach zamieszczane były spisy głównych ulic danego miasta.

Ustalenia dotyczące określania jako głównej ulicy, na której „biegną pojazdy na szynach”, znalazły kolejne potwierdzenie w Rozporządzeniu Ministra Komunikacji z 27 października 1937 roku. Największe wątpliwości w stosowaniu tej reguły mieli kierownicy w sytuacjach, gdy wąska, peryferyjna ulica z torami tramwajowymi, przecinała szeroką ruchli-

Tablice szosowe

niezamykane przejazdy kolejowe

skrzyżowania i rozwidlenia dróg

niewidoczne i ostre zakręty

Tablice ostrzegawcze

zamykane przejazdy kolejowe

wszelkie inne niebezpieczne miejsca

wygórowane mostki i poprzeczne ścieki

Tablice ostrzegawcze

obowiązujący kierunek jazdy

znak zaleconej ostrożności jazdy (napis „RYNEK” jako przykład)

dozwolony postój (parking)

przydrożny punkt opatrunkowy

obowiązkowe zatrzymanie się przed komorą celną

Tablice miejskie (zakazujące)

zakaz oczekiwania i zatrzymywania się pojazdów

zakaz wjazdu przy jednokierunkowym ruchu

zakaz postoju pojazdów

zakaz przejazdu

zakaz przejazdu samochodów ciężarowych

zakaz przejazdu samochodów

zakaz przejazdu konnych pojazdów

zakaz przejazdu konnych pojazdów ciężarowych

zakaz przekraczania normy szybkości przez samochody osobowe

zakaz przekraczania normy szybkości przez samochody ciężarowe

zakaz przekraczania określonej normy szybkości jazdy

zakaz przejazdu pojazdów o wadze ponad określoną normę

szych miastach - jeśli krzyżują się dwie ulice, z których jedna jest główną, a druga boczna, to pojazd jadący ulicą główną, ma zawsze pierwszeństwo przed pojazdem posuwającym się ulicą boczną. Za ulice główne w znaczeniu powyższym uważa się te ulice po których biegną linie tramwajowe." Zasada ulicy głównej i bocznej początkowo obowiązywała w Warszawie, Lwowie, Krako-

wa arterię komunikacyjną pozbawioną jednak szyn. Tam najczęściej dochodziło do kolizji.

W roku 1938 władze wniosły do akt prawnych dotyczących znaków drogowych cały szereg innowacji. Najbardziej rewolucyjną zmianą było wycofanie się z „niebieskich trójkątów”, na rzecz znaków o barwie żółtej z czarnym obrzeżem i czarnym symbolem w środ-

ku. Tym samym nastąpiło ostateczne zerwanie z przeszłością i ustaleniami Konwencji lat 1909 i 1926. Realizacja tych nowych przepisów została brutalnie przerwana we wrześniu 1939. Nadeszła ciemna noc okupacji. Na zajętych ziemiach polskich najeźdźca wdrożył niemieckie przepisy ruchu drogowego. Przyjął także nowy system oznakowania dróg.

Ogólny podział znaków zawarty w Rozporządzeniu Generalnego Gubernatora z dnia 17 maja 1941 roku wymienia:

1. znaki ostrzegawcze,
2. znaki nakazujące i zakazujące,
3. znaki wskazujące,
4. znaki celem kierowania ruchu przy zamknięciach dróg,
5. inne.

Znaki ostrzegawcze

ogólnie niebezpieczne miejsce takie jak: roboty drogowe, wąskie szosy itd.

poprzeczny ściek (znak jest ustawiony przed ściekami poprzecznymi, garbami itd.)

zakręt

przejazd kolejowy niezamykany

skrzyżowanie

przejazd kolejowy zamykany

Znaki ostrzegawcze (według wzoru obowiązującego w Niemczech do chwili obecnej) przybrały formę białych trójkątnych tablic z czerwonym szerokim obrzeżem i czarnym symbolem. Pojawiły się tabliczki z opisem umieszczane pod znakami, a także słupki wskaźnikowe przed przejazdami kolejowymi.

Znaki nakazujące i zakazujące (Dodane przez władze gg)

zakaz przejazdu dla samochodu w niedzielę i święta

zakaz przejazdu dla motocykli w niedzielę i święta

zakaz przejazdu dla pojazdów o szerokości ponad określona norma

zakaz przejazdu dla pojazdów o wysokości ponad określona norma

obowiązujący kierunek jazdy

znak zatrzymywania się na placówkach celnych

droga dozwolona dla rowerzystów, dla innych zakazana

ulica jednokierunkowa

Znaki nakazujące i zakazujące nie różniły się zbyt wiele od przedwojennych polskich tablic miejskich. Jedyną zmianą dotyczyła ich ilości. Dodano mianowicie kilka nowych znaków:

Znaki wskazujące

Znaki wskazujące według przepisów Generalnego Gubernatorstwa to przede wszystkim tablice miejscowości, drogowaskazy, a także... znaki ustalające pierwszeństwo przejazdu.

Jako ciekawostkę należy traktować „znak dla latarni” w postaci białego - czerwonych pasów (przestroga dla kierowcy, że o ile chce zostawić samochód do postoju przez noc musi samochód oświetlić). Lamy pomalowane w taki sposób jeszcze przez wiele lat po wojnie można było spotkać na ulicach naszych miast.

przestrzegać pierwszeństwa przejazdu na drodze głównej

znak dla głównej drogi komunikacyjnej

znak dla punktów węzłowych lub dróg zbiorowych dla ruchu dalekobieżnego

znak dla latarni nie świecących się przez całą noc

tablica z oznaczeniem miejscowości

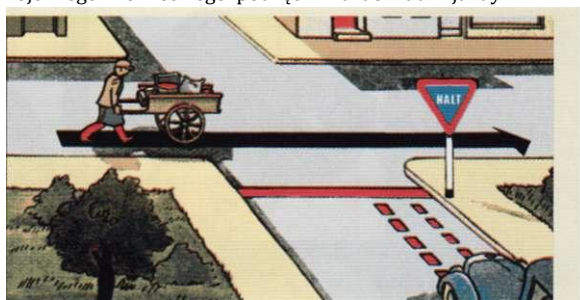

drogowaskaz dla dróg utwardzonych

Jednym z nielicznych znaków, który nie został zaadaptowany na zajętych terenach polskich był znak stop, szeroko stosowany w Niemczech już w latach 30.

Poniżej przykładowa krzyżówka ze znakiem „stop” z przedwojennego niemieckiego podręcznika do nauki jazdy

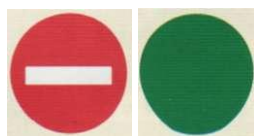
Inne znaki to w rozumieniu Rozporządzenia słupy i lampy ostrzegawcze na wysepkach. Wskazywały one, że wysepkę należy objechać z prawej strony. Do tej grupy znaków zaliczono również:

znak na samochodach ciężarowych prowadzących za sobą przyczepki

Znak taki - w formie oświetlonej nocą lampy zamontowanej na kabine samochodów ciężarowych, można było spotkać na naszych drogach jeszcze w późnych latach 50.

Znaki celem kierowania ruchu przy zamknięciach dróg

tarcza sygnałowa na stojaku obrotowym przy zamknięciach półstronnych (czerwona - przejazd wzbroniony, zielona - przejazd dozwolony)

Znaki ustawiane na czas napraw dróg. Określały one tymczasową trasę objazdu. Napisy zamieszczano w formie dwujęzycznej. Szeroko stosowaną praktyką było także umieszczanie tablic z graficznym przedstawieniem proponowanej drogi objazdowej. Wtedy były to białe plansze - dzisiaj stosuje się tło żółte.

Ciekawostką tej grupy znaków jest tablica obrotowa z tarczami: czerwoną i zieloną. To zmodyfikowana forma sygnalizatora obrotowego obsługiwanego przez policjanta (amerykańskiego) w czasach eksperymentowania ze sterowaniem ruchem ulicznym. Działo się to na początku XX wieku, a na tarczach były dodatkowo napisy: „stop” i „go”. Obecnie funkcję tarcz pełnią oczywiście sygnalizatory świetlne. W tym przypadku - według obecnej nomenklatury o symbolu „S-4”

drogowaskazy dla objazdu ze strzałką objazdową i bez